

บทที่ 4

กรอบทางทฤษฎี

ในบทนี้จะกล่าวถึง ทฤษฎี และแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ทฤษฎีการบริโภค ทฤษฎีว่าด้วยพฤติกรรมของผู้บริโภค และทฤษฎีปริมาณเงินอย่างง่าย

4.1 ทฤษฎีการบริโภค

สมมติฐานของเคนส์กล่าวว่า การบริโภคเป็นฟังก์ชันในทิศทางเดียวกันกับระดับรายได้ประชาชาติภายหลังหักภาษีแล้ว แต่ฟังก์ชันการบริโภคของเคนส์ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่สอดคล้องกับผลที่ได้จากการศึกษาทางด้านข้อมูลสถิติ จึงทำให้มีนักเศรษฐศาสตร์อีกหลายท่านได้ทำการศึกษาดูพฤติกรรมของผู้บริโภคเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับระดับรายได้ ทำให้ได้ทฤษฎีการบริโภคที่สำคัญ คือ ทฤษฎีการบริโภคของ Duesenberry (1949: อ้างถึงใน รัตนา สายคณิต, 2539) ทฤษฎีของ Friedman (1957: อ้างถึงใน รัตนา สายคณิต, 2539) และทฤษฎีของ Modigliani (1963: อ้างถึงใน รัตนา สายคณิต, 2539)

4.1.1 ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ (Absolute Income Hypothesis)

ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์เป็นทฤษฎีตามแนวคิดของเคนส์ที่ว่า การบริโภคที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับระดับรายได้สัมบูรณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันนั้นภายหลังหักภาษีแล้ว สามารถเขียนสมการการบริโภคได้ดังนี้ (รัตนา สายคณิต, 2539)

$$C_t = a + bY_t \quad ; \quad 0 < b < 1 \quad (4.1)$$

โดยที่ C_t คือ ปริมาณการใช้จ่ายในการบริโภคที่ตั้งใจไว้

a คือ ปริมาณการใช้จ่ายในการบริโภคเมื่อระดับรายได้ที่บุคคลสามารถใช้จ่ายใช้สอยได้มีค่าเท่ากับ 0 ซึ่งถูกกำหนดโดยปัจจัยอื่นๆ ที่ไม่ใช่รายได้

b คือ ความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค หรือ MPC หรือ $\frac{\Delta C_t}{\Delta Y_t}$

Y_t คือ รายได้ที่บุคคลสามารถใช้จ่ายใช้สอยได้ (อมรทิพย์ แท้เที่ยงธรรม,

2540)

การนำทฤษฎีนี้มาอธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภคในระดับมหภาค ทำให้ได้ผลสรุปว่า ถ้ากำหนดให้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ คงที่การที่รายได้รวมในสังคมสูงขึ้นย่อมทำให้ค่า APC หรือ $\frac{C}{Y}$ ลดต่ำลง ตรงกันข้ามถ้ารายได้รวมในสังคมลดต่ำลง ย่อมทำให้ค่า APC เพิ่มสูงขึ้น แต่ในทางปฏิบัติรายได้รวมมักจะมีแนวโน้มสูงขึ้นตลอดเวลา เพราะฉะนั้นค่า APC ควรจะลดต่ำลงไปเมื่อเวลาผ่านไปเช่นกัน สมมติฐานข้อนี้เริ่มมาจากหนังสือ The General Theory ของเคนส์ ต่อมานักเศรษฐศาสตร์กลุ่มเคนส์ได้นำมาวิเคราะห์ขยายความออกไปเพื่ออธิบายฟังก์ชันการบริโภคในระยะสั้น และระยะยาว ได้มีผู้อธิบายว่าเส้นฟังก์ชันการบริโภคเลื่อนขึ้นไปทั้งเส้นได้ด้วยเหตุผลหลายประการ เหตุผลหนึ่ง อาจเกิดจากการอพยพของประชาชนจากชนบทมาสู่เมืองโดยสภาพแวดล้อมของเมือง ทำให้คนที่อยู่ในเมืองมีสัดส่วนการบริโภคเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้สูงกว่าคนที่อาศัยในชนบท ดังนั้นการอพยพของผู้บริโภคจากชนบทมาสู่เมืองจึงมีแนวโน้มในการเพิ่มปริมาณการบริโภคเป็นส่วนรวมต่างๆ ที่รายได้ของประชาชนไม่ได้เพิ่มขึ้นแม้แต่น้อย การโฆษณาอาจเป็นอีกเหตุผลที่กระตุ้นให้มีการบริโภคมมากขึ้น ทำให้ฟังก์ชันการบริโภคเลื่อนสูงขึ้น ส่วน Tobin (1951: อ้างถึงใน ประพันธ์ เศวตนันท์, 2540) มีความเห็นว่าการที่เส้นฟังก์ชันการบริโภคในระยะสั้นเลื่อนสูงขึ้นเมื่อเวลาผ่านไปก็เพราะว่า ประชาชนมีสินทรัพย์มากขึ้น ความหมายของคำว่า สินทรัพย์ (wealth) ของ Tobin (1951: อ้างถึงใน ประพันธ์ เศวตนันท์, 2540) จำกัดเฉพาะสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง (liquid assets) เช่น เงินสด เงินฝากธนาคาร และพันธบัตรเงินฝาก เป็นต้น ถ้าสินทรัพย์สภาพคล่องเหล่านี้มีมูลค่าสูงขึ้นย่อมทำให้ประชาชนบริโภคมากขึ้นแต่ทั้งนี้ปัจจัยอื่นๆ ต้องไม่เปลี่ยนแปลง ในเมื่อสินทรัพย์ และรายได้ต่างสูงขึ้นทำให้ฟังก์ชันการบริโภคเลื่อนสูงขึ้น และเป็นเหตุผลพอเพียงที่จะอธิบายว่าทำไม APC จึงมีค่าค่อนข้างคงที่เมื่อเวลาผ่านไป แต่นักเศรษฐศาสตร์เคนส์ได้ให้เหตุผลหลายอย่างที่สามารอธิบายปรากฏการณ์ เช่นนี้ได้

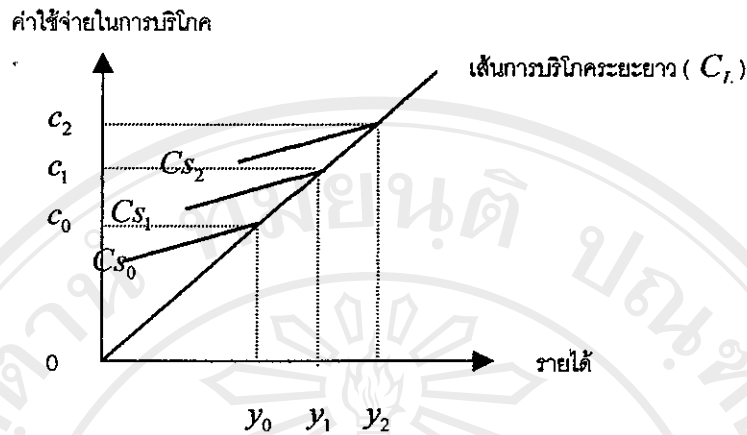
- ก) เมื่อประชาชนมีความร่ำรวยมากขึ้น จะมีแนวโน้มใช้จ่ายในการบริโภคในสัดส่วนที่สูงขึ้นกว่าเดิมในทุกระดับรายได้ นั่นคือ เส้นฟังก์ชันการบริโภคจะเลื่อนสูงขึ้น
- ข) ในระยะยาวนั้นจะมีการอพยพของประชาชนจากชนบทเข้าสู่เมือง และโดยทั่วไปแล้วแนวโน้มในการบริโภคของคนในเมืองมักจะสูงกว่าคนในชนบท ดังนั้นการเคลื่อนย้ายของประชากรจึงทำให้เส้นฟังก์ชันการบริโภคเลื่อนสูงขึ้น

- ก) ในระยะยาวนั้นจะมีการอพยพของประชาชนจากชนบทเข้าสู่เมือง และโดยทั่วไปแล้วแนวโน้มในการบริโภคของคนในเมืองมักจะสูงกว่าคนในชนบท ดังนั้นการเคลื่อนย้ายของประชากรจึงทำให้เส้นฟังก์ชันการบริโภคเลื่อนสูงขึ้น
- ง) ในระยะยาวนั้นสัดส่วนของคนสูงอายุในประชากรมีมากขึ้น และเนื่องจากการบริโภคต่อบุคคลของกลุ่มคนในวัยนี้ลดลงต่ำกว่ารายได้ต่อบุคคล ดังนั้นเส้นฟังก์ชันการบริโภค จึงมีแนวโน้มที่จะเลื่อนสูงขึ้น เมื่อจำนวนคนในกลุ่มผู้สูงอายุนี้ได้กลายเป็นสัดส่วนที่สูงขึ้นของประชากรทั้งประเทศ
- จ) ในระยะยาวนั้นได้มีสินค้าอุปโภคบริโภคเกิดขึ้นมากมาย และมีจำนวนมากขึ้น ซึ่งประชากรในฐานะผู้บริโภคได้รับแรงกระตุ้นจากการโฆษณาสินค้าว่า สินค้าที่เกิดขึ้นใหม่เป็นสินค้าที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ดังนั้น ฟังก์ชันการบริโภคจึงเลื่อนสูงขึ้น (ประพันธ์ เศรษฐนันท์, 2540)

4.1.2 ทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับแบบรายได้เปรียบเทียบ (Relative Income Hypothesis)

Duesenberry (1949: อ้างถึงใน รัตนา สายคณิต, 2539) ได้พัฒนาทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้เปรียบเทียบ ขึ้นในปี ค.ศ. 1949 ตามแนวคิดที่ว่า การบริโภคมิได้มีความสัมพันธ์กับระดับรายได้สัมบูรณ์เท่านั้น แต่จะมีความสัมพันธ์กับรายได้เปรียบเทียบ กับบุคคลอื่นด้วย (รัตนา สายคณิต, 2539) ซึ่งการวิเคราะห์ที่อยู่บนสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ สองประการ คือ

1. ผู้บริโภคจะไม่สนใจมากนักกับระดับสมบูรณ์ของการบริโภค แต่เขาสนใจกับการบริโภคของเขาที่เปรียบเทียบกับปวงชนทั้งหมด
2. การบริโภคปัจจุบัน มิได้ถูกอิทธิพลบังคับเพียงแต่โดยระดับปัจจุบันของรายได้สัมบูรณ์ และรายได้เปรียบเทียบเท่านั้น แต่ยังถูกบังคับโดยระดับของการบริโภคที่เคยบรรลุถึงในช่วงเวลาที่ผ่านมาแล้วด้วย เมื่อใดได้บรรลุถึงมาตรฐานการครองชีพที่สูงกว่าประชาชนก็จะแสวงหาหนทางที่จะรักษาไว้ ถึงแม้ว่ารายได้จะลดลง ในขณะที่รายได้สูงขึ้นประชาชนจะพยายามเคลื่อนไหวไปสู่มาตรฐานการครองชีพที่สูงกว่า (ชลัษฏ อมรวัฒนา, 2539)

รูปที่ 1 การปรับตัวของค่าใช้จ่ายในการบริโภค

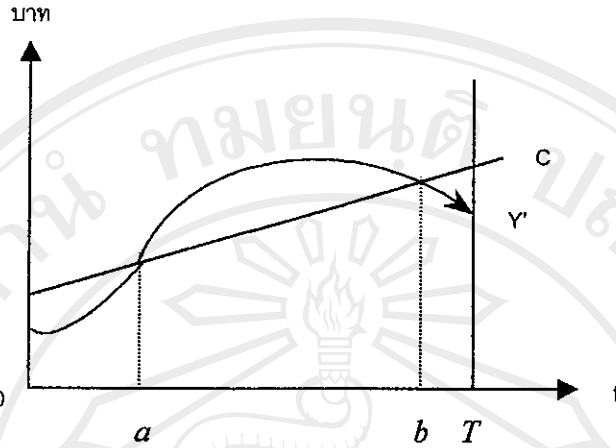
จากรูปที่ 1 สมมติว่ารายได้ของประชาชนอยู่ ณ y_0 เป็นเวลานาน หรือเป็นระดับรายได้มาตรฐานของการดำรงชีวิตของประชากรกลุ่มนี้ และในปีต่อมาได้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเป็นผลทำให้รายได้ของประชาชนกลุ่มนี้ลดน้อยลงไป เกิดคำถามว่าประชาชนจะเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายในการบริโภคอย่างไร Duesenberry (1949: อ้างถึงใน ชลัยพร อมรวัฒนา, 2539) อธิบายว่าการลดลงของรายได้ของประชาชนจะทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริโภคลดลง แต่เนื่องจากความพยายามที่จะดำรงมาตรฐานการดำรงชีพระดับเดิมไว้ การปรับตัวของค่าใช้จ่ายในการบริโภคจะเป็นไปตามแนวเส้น Cs_0 โดยพยายามออมทรัพย์ให้น้อยลงเพื่อรักษาระดับของค่าใช้จ่ายในการบริโภคให้ใกล้เคียงกับมาตรฐานในอดีตมากที่สุด สมมติต่อไปว่าระยะต่อมารายได้เพิ่มขึ้นเป็น y_1 อีกครั้งหนึ่งแนวทางการปรับตัวของค่าใช้จ่ายในการบริโภคจะเป็นไปตามแนว Cs_0 กล่าวคือ พวกเขาจะเพิ่มค่าใช้จ่ายในการบริโภคแต่เพียงเล็กน้อย เพื่อพยายามทำให้ระดับการออมของเขาเพิ่มขึ้นให้เท่ากับระดับการออมสูงสุดที่เขาเคยมีมาในอดีต สมมติต่อไปอีกว่าในปีต่อมาได้เกิดการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจทำให้ระดับรายได้ที่พวกเขาจะเพิ่มเปลี่ยนแปลงตามแนวเส้น C_L ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากพวกเขาจะเพิ่มค่าใช้จ่ายในลักษณะที่ทำให้อัตราส่วนระหว่างค่าใช้จ่ายในการบริโภคกับรายได้มีค่าเท่ากับมาตรฐานเดิมในอดีต $\left(\frac{C_1}{y_1} = \frac{C_0}{y_0}\right)$ ถ้าหากว่าในปีต่อมาเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอีกครั้งการปรับตัวก็จะไปในลักษณะเดียวกันกับที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

4.1.3 ทฤษฎีการบริโภคในวงจรชีวิต (Life Cycle Hypothesis)

สมมติฐานนี้พัฒนาขึ้นโดยนักเศรษฐศาสตร์หลายท่าน อาทิ Modigliani และ Albert Ando (1963: อ้างถึงใน รำพึง เวชยันต์วุฒิ, 2535) ได้เสนอแนวคิดร่วมกัน โดย Modigliani (1963: อ้างถึงใน รำพึง เวชยันต์วุฒิ, 2535) เริ่มเสนอผลงานตั้งแต่ปี ค.ศ. 1954 ซึ่งมีแนวคิด (รำพึง เวชยันต์วุฒิ, 2535)ว่า การตัดสินใจของครัวเรือนระหว่างการบริโภคกับการออมในขณะใดขณะหนึ่ง สะท้อนถึงความพยายามที่จะให้บรรลุเป้าหมายของการกระจายการบริโภคตลอดวงจรชีวิต ภายใต้ข้อจำกัดของรายได้ หรือทรัพยากรที่คาดว่าจะได้รับตลอดชั่วอายุขัย ซึ่งก็หมายความว่า ระดับการบริโภคของครัวเรือนมิได้ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ในงวดเวลาปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับรายได้ที่เขาคาดว่าจะได้รับในอนาคตอีกด้วย

สมมติฐานวงจรชีวิตมีแนวความคิดคล้ายๆ กับ Friedman (1957: อ้างถึงใน รำพึง เวชยันต์วุฒิ, 2535) ที่ว่าการใช้จ่ายในการบริโภค ไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ในปัจจุบัน ตามสมมติฐานนี้ผู้บริโภคจะมีแบบแผนของรายได้ตลอดชั่วชีวิตของเขาในลักษณะที่รายได้จะต่ำมากในตอนต้นชีวิต และจะค่อยๆ เพิ่มสูงขึ้น ไปเรื่อยๆ จะมีรายได้สูงสุดในตอนกลางของชีวิต หลังจากนั้นจะค่อยๆ ลดลงไปจนอยู่ในระดับต่ำเกือบเท่าตอนต้นของชีวิต เหตุผลที่การผลิตต่ำ และจะค่อยๆ สูงขึ้นในตอนกลางของชีวิต และกลับมีประสิทธิภาพในการผลิตต่ำลงในตอนปลายชีวิต

ในด้านพฤติกรรมกรบริโภคนั้น สมมติฐานนี้เชื่อว่า ระดับการบริโภคของผู้บริโภคมีแนวโน้มค่อนข้างคงที่ หรือเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ตลอดชั่วชีวิตของเขา ข้อจำกัดของสมมติฐานนี้มีเพียงว่าค่าปัจจุบันของการบริโภคทั้งหมด จะต้องไม่มากกว่าค่าปัจจุบันของรายได้ทั้งหมด ดังรูปที่ 2 แสดงให้เห็นแบบแผนของรายได้ และการบริโภค ตามแนวคิดของสมมติฐานวงจรชีวิตในระยะเริ่มต้นของชีวิต ($0 - a$) ผู้บริโภคจะต้องกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายในการบริโภค ในระยะกลางของชีวิต ($a - b$) เขาจะเริ่มออม เพื่อนำเงินไปใช้หนี้ที่ได้ขึ้นในตอนต้นของชีวิต และออมไว้ใช้เมื่อตอนปลายชีวิตด้วย ในช่วงปลายชีวิต ($b - T$) รายได้ลดลงอย่างรวดเร็ว แต่การบริโภคยังอยู่ในระดับสูง ระยะนี้ผู้บริโภคจะเริ่มเอาเงินออมมาใช้ จนสิ้นชีวิตลง

รูปที่ 2 สมมติฐานวงจรชีวิต

จากการศึกษางบประมาณการใช้จ่ายของผู้บริโภคโดยการสุ่มตัวอย่างจากประชากร และแบ่งกลุ่มประชากรตัวอย่างตามชั้นของรายได้ ผลการศึกษาน่าจะเป็นไปในทำนองที่ว่า กลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงจะมีสัดส่วนการบริโภคต่อรายได้ต่ำ (ค่า APC , $\frac{C}{Y}$ ต่ำ) ในทำนองเดียวกัน กลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำจะมีสัดส่วนการบริโภคต่อรายได้สูง (ค่า APC , $\frac{C}{Y}$ สูง) ถ้าสมมติฐานวงจรชีวิตมีความถูกต้องการศึกษา cross section study จะแสดงว่า APC จะลดลงเมื่อรายได้ของผู้บริโภคสูงขึ้น นั่นเอง

4.1.4 ทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับแบบรายได้อาวร (Permanent Income Hypothesis)

หลักการของสมมติฐานรายได้อาวรที่พัฒนาขึ้น โดย Friedman ในปี ค.ศ. 1957 คือ การบริโภคในช่วงเวลาใดนอกจากจะขึ้นอยู่กับรายได้ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นแล้วยังขึ้นอยู่กับรายได้ในอนาคตที่ผู้บริโภคคาดว่าจะได้รับอีกด้วย หรือพูดอีกอย่างคือ ในปัจจุบันการใช้จ่ายในการบริโภค นั้น ไม่จำเป็นจะต้องผูกพันกับรายได้ในปัจจุบัน ครัวเรือนที่ผู้บริโภคสามารถใช้จ่ายได้ที่จะได้ในอนาคตโดยการกู้ยืม และขอมเสียดอกเบี้ย ดังนั้นข้อจำกัดของการบริโภคในปัจจุบันคือ “ค่าปัจจุบันของรายได้ที่คาดว่าจะได้ในอนาคต” ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า PV ตัวอย่างสูตรคำนวณหา PV ในสองช่วงเวลา โดยแต่ละช่วงเวลาอาจให้เท่ากับ 1 เดือน หรือ 1 ปี (ประพันธ์ เสวคนันทน์, 2540) ได้แก่

$$PV = R_1 + \frac{R_2}{1+i} \quad (4.2)$$

ในเมื่อ PV คือ ค่าปัจจุบันของรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ

R_1 คือ รายได้ที่คาดว่าจะได้รับในช่วงเวลาที่ 1

R_2 คือ รายได้ที่คาดว่าจะได้รับในช่วงเวลาที่ 2

i คือ อัตราดอกเบี้ย

ข้อเสนอแรกของ Friedman (1957: อ้างถึงใน ประพันธ์ เสวตนันท์, 2540) คือ

$$c^i = f'(PV^i) \quad ; f' > 0 \quad (4.3)$$

จากสมการ (4.3) มีความหมายว่า การบริโภคของแต่ละบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับค่า PV^i ของแต่ละบุคคล โดยที่ค่า PV^i สูงขึ้น ค่า c^i ก็จะสูงขึ้นด้วย และถ้าเราเอาค่า PV^i คูณด้วยอัตราส่วนของรายได้ถาวร (r) เราจะได้รายได้ถาวรของแต่ละบุคคล ดังจะเห็นได้จากสมการข้อที่ (4.4)

$$y_p^i = r \cdot PV^i \quad (4.4)$$

เมื่อ y_p^i คือ รายได้ถาวรของบุคคลอันเป็นสัดส่วนกับค่า PV^i Friedman (1957: อ้างถึงใน ประพันธ์ เสวตนันท์, 2540) ได้ตั้งข้อสมมติว่า ผู้บริโภคแต่ละคนต้องการให้การบริโภคของตนเป็นสัดส่วนกับรายได้ถาวร การบริโภคนี้คือ การบริโภคแบบถาวร (c_p^i) เราได้สมการข้อที่ (4.5)

$$c_p^i = k^i y_p^i \quad (4.5)$$

ค่า k^i จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับตัวบุคคลอาจขึ้นกับอัตราดอกเบี้ย รสนิยมส่วนบุคคล และรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ ถ้าเราสมมติว่าปัจเจกเหล่านี้ไม่มีความเกี่ยวข้องกับระดับรายได้ ค่าเฉลี่ยของ k^i สำหรับทุกชั้นรายได้จะมีค่าเท่ากับ k ดังนั้นการบริโภคถาวรเฉลี่ยในแต่ละชั้นรายได้จะได้เท่ากับ k คูณด้วยรายได้ถาวร โดยเฉลี่ยในชั้นนั้น ดังแสดงในสมการ ข้อที่

(4.6)

$$\bar{c}_{pi} = k \bar{y}_{pi} \quad (4.6)$$

ต่อไปจะสังเกตได้ว่ารายได้ทั้งหมดในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ประกอบขึ้นจากรายได้ 2 ส่วน ส่วนแรกคือรายได้ถาวรคือ y_p^i และส่วนที่สองคือรายได้แบบชั่วคราวคือ y_c^i ซึ่งรายได้ในส่วนหลังนี้อาจมีค่าเป็นบวก เป็นลบหรือเป็นศูนย์ก็ได้และเป็นส่วนที่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างรายได้ในปัจจุบันและรายได้ถาวร

$$y^i = y_p^i + y_c^i \quad (4.7)$$

ในการทำงานเดียวกัน การบริโภคทั้งหมดในช่วงเวลาใดๆ ย่อมแบ่งออกเป็น 2 ส่วนเช่นกัน คือการบริโภคอย่างถาวรคือ c_p^i และการบริโภคเพียงชั่วคราวคือ c_c^i ซึ่งส่วนหลังนี้อาจมีค่าเป็นบวก เป็นลบ หรือเป็นศูนย์ก็ได้ ดังแสดงในสมการข้อที่ (4.8)

$$c^i = c_p^i + c_c^i \quad (4.8)$$

Friedman (1957) ได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ได้แก่

1. y_p^i และ y_c^i
2. c_p^i และ c_c^i
3. y_c^i และ c_c^i

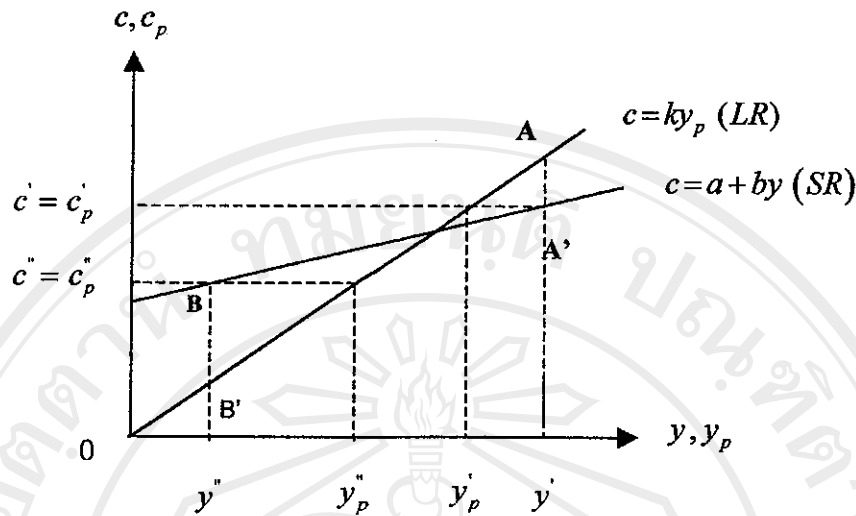
ในประการแรก Friedman (1957: อ้างถึงใน ประพันธ์ เสวตนันท์, 2540) มีสมมติฐานว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ถาวรและรายได้ชั่วคราวค่า y_c^i มีสภาพคล้ายค่าความผันแปรรอบๆ ค่า y_p^i เท่านั้นในการทำงานเดียวกันไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคถาวร และการบริโภคชั่วคราวค่า c_c^i เป็นอิสระจากค่า c_p^i และประการสุดท้ายไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคชั่วคราว และรายได้ชั่วคราวนัยหนึ่งก็คือ y_c^i จะไม่ทำให้เกิด c_c^i จึงมีนัยว่าค่าความโน้มเอียงในการบริโภค (MPC) ของ y_c^i เท่ากับ 0 ซึ่ง สมมติฐานประการสุดท้ายนี้ ดูเหมือนจะมีเหตุผลไม่ชัดเจนนัก เช่น ครอบครัวหนึ่งได้รับรายได้ผ่านมือโดยไม่ได้คาดหมายจำนวนหนึ่ง ตามสมมติฐานครอบครัวนี้ยังคงมีการบริโภคเป็นปกติวิสัย ไม่มีการเพิ่มการบริโภคเพราะ การบริโภคจะเปลี่ยนแปลงตามรายได้ถาวรเท่านั้น รายได้พิเศษจำนวนนี้จะถูกเก็บออมไว้ ในระยะต่อ

มาถ้าครอบครัวนี้โชคร้ายทำให้รายได้ถาวรขาดมือไป ครอบครัวนี้ก็จะไม่ยอมลดการบริโภคลง แต่จะลดมูลค่าการออมที่เป็นปกติลงไปแทน

Friedman (1957: อ้างถึงใน ประพันธ์ เสวตนันท์, 2540) ได้ให้คำอธิบายว่า การใช้จ่ายซื้อสินค้าที่มีลักษณะเป็นการถาวร (Durable Goods) ไม่ได้ว่าเป็นการบริโภค แต่เป็นการลงทุนของผู้บริโภคเหตุผลคือ สินค้าถาวรเหล่านั้นไม่ได้ถูกบริโภคในปีที่ซื้อ แต่สินค้าถาวรทยอยให้บริการแก่ผู้ซื้อเป็นเวลานานหลายปี ถ้าจะให้ถูกต้องจริงๆ ต้องคิดในแง่การบริโภคบริการจากสินค้าถาวรจึงจะถูกต้อง ซึ่งถ้าคิดในแง่แล้วการกำหนดให้ค่า MPC ของรายได้ชั่วคราวเท่ากับศูนย์ น่าจะมีเหตุผลมากกว่า

สมมติฐานทั้งสามข้อนี้ เป็นพื้นฐานการวางแผนการบริโภคของผู้บริโภค ซึ่งผันแปรไปตามรายได้ถาวร การบริโภคถาวรเป็นสัดส่วน กับรายได้ถาวรตามสมการข้อที่ (4.6) เท่ากับว่าสมมติฐานรายได้ถาวรกำหนดให้ความสัมพันธ์พื้นฐานระหว่างการบริโภค และรายได้เป็นฟังก์ชันการบริโภคในระยะยาวส่วนฟังก์ชันการบริโภคในระยะสั้น เป็นความสัมพันธ์พื้นฐานระหว่างรายได้ชั่วคราวและการบริโภคชั่วคราว

เพื่อที่จะทำให้ฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้น และฟังก์ชันการบริโภคระยะยาวสัมพันธ์กัน โดยใช้สมมติฐานรายได้ถาวร จะต้องพิจารณาวัฏจักรธุรกิจด้วย เมื่อวัฏจักรธุรกิจอยู่ตรงระดับสูงสุดยอด รายได้ที่เป็นจริงจะมากกว่ารายได้ถาวร ($y' > y_p$) ส่วนรายได้ที่คงอยู่ได้เพียงระยะสั้นจะมีค่าเป็นบวก เนื่องจาก MPC จาก y_p เท่ากับศูนย์ คราวเรือนจะไม่เปลี่ยนแปลงแผนการใช้จ่ายของเขา ผลลัพธ์ก็คือ การบริโภคจะไม่ได้สัดส่วนกับรายได้ที่เป็นจริงตรงระดับสูงสุดยอด ดังแสดงในรูปที่ 1 เนื่องจากบริโภคเป็นสัดส่วนที่น้อยกว่า ดังนั้นจึงทำให้เกิดจุดบนเส้นฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้น ได้เส้นฟังก์ชันการบริโภคระยะยาว (คือ A อยู่ใต้เส้น A') (ชลัษฏพร อมรวิวัฒนา, 2539)

รูปที่ 3 สมมติฐานรายได้ถาวร และฟังก์ชันการบริโภค

จากรูปที่ 3 สมมติให้ y' แทนรายได้ตรงระดับสูงสุดยอดของวัฏจักรธุรกิจ ด้วยการที่รายได้ถาวรน้อยกว่ารายได้ที่เป็นจริงตรงระดับสูงสุดยอด และสมมติว่า y'_p แทนระดับของรายได้ถาวรที่สอดคล้องกัน เนื่องจากการบริโภคถูกกำหนดโดยรายได้ถาวร การบริโภคก็คือ $c' = c'_p$ ตรงรายได้ถาวร y'_p ด้วยเหตุที่ฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นมีพื้นฐานอยู่บนการบริโภค และรายได้ที่เป็นจริง จุด (y', c') จะเป็นจุดบนฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้น

โดยการเปรียบเทียบความแตกต่าง ตรงช่องระหว่างการบริโภคระยะสั้น กับการบริโภคระยะยาว รายได้ที่เป็นจริงน้อยกว่ารายได้ถาวร ($y < y'_p$) และรายได้คงอยู่ได้เพียงระยะสั้นมีค่าเป็นลบ เนื่องจาก MPC จาก y_t เท่ากับศูนย์ คราวเรือนจะไม่ลดการบริโภคของเขาแต่เขาจะลดการออมของเขาแทน ผลลัพธ์ก็คือ การบริโภคจะมากกว่าสัดส่วนของรายได้ที่เป็นจริง เนื่องจากเหตุนี้ ทำให้เกิดจุดบนฟังก์ชันการบริโภคในระยะสั้น ซึ่งอยู่เหนือฟังก์ชันการบริโภคระยะยาว (B อยู่เหนือ B')

หากสมมติให้ y'' และ y''_p แทนระดับของรายได้ที่เป็นจริง และของรายได้ถาวรตามลำดับ ตรงช่องระหว่างการบริโภคระยะสั้น และการบริโภคระยะยาว และเนื่องจากการบริโภคถูกกำหนดโดยรายได้ถาวร การบริโภคก็คือ $c'' = c''_p$ และ (y'', c'') เป็นอีกจุดหนึ่งบนฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้น

ในเงื่อนไขอย่างง่ายที่สุด ฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นซึ่งมีความเกี่ยวพันกันระหว่างการบริโภคที่เป็นจริง (c) และรายได้ที่เป็นจริง (y) มีอยู่ เพราะว่ามีมการเบี่ยงเบนระหว่างรายได้ที่เป็นจริงกับรายได้ถาวร เนื่องจากรายได้ถาวรเป็นแนวความเห็นระยะยาว รายได้ที่เป็นจริง

ผันแปรไปได้ในขนาดใหญ่กว่ารายได้ที่เป็นจริง การผันแปรในการบริโภคที่เล็กกว่าเหล่านี้ทำให้ได้ฟังก์ชันการบริโภคที่ค่อนข้างแบนราบที่สังเกตได้ในระยะสั้น

4.2 ทฤษฎีว่าด้วยพฤติกรรมของผู้บริโภค (Theory of The Consume's Behavior)

สมมติฐานว่าด้วยความมีเหตุผล สมมติฐานดังกล่าวนี้ได้สมมติว่าผู้บริโภคจะทำการเลือกกระหว่างทางเลือกต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้เขาในลักษณะที่จะทำให้เขาได้รับความพอใจจากการบริโภคสินค้าและบริการเหล่านั้นมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ในที่นี้จึงแสดงนัยว่าผู้บริโภคทราบเป็นอย่างดีถึงทางเลือกต่างๆที่เขาประสบอยู่ และเขามีความสามารถที่จะประเมินค่าของทางเลือกต่างๆเหล่านั้นได้ด้วย ข้อมูลทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับความพอใจซึ่งผู้บริโภคได้รับมาจากสินค้าและบริการในปริมาณต่างๆ จะประกอบขึ้นเป็นฟังก์ชันอรรถประโยชน์ (utility function) ของผู้บริโภคคนนั้น (ประเจิด สนิททรัพย์, 2527)

อรรถประโยชน์ (Utility) หมายถึงความพอใจที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภคจากการได้มาใช้ ได้บริโภค หรือได้ผลประโยชน์จากสินค้า และบริการ ดังนั้นอรรถประโยชน์จึงเป็นสิ่งที่อยู่ในตัวสินค้า และบริการในรูปของความสามารถในการบำบัดความต้องการของผู้บริโภคตามความเป็นจริงอรรถประโยชน์ที่ได้รับจากสินค้า หรือบริการ ดังนั้นเราไม่สามารถวัดได้แน่นอนเป็นหน่วย อย่างไรก็ตามในการศึกษาทฤษฎีอรรถประโยชน์ได้มีการกำหนดข้อสมมติไว้ว่า อรรถประโยชน์เป็นสิ่งที่สามารถวัดออกมาเป็นหน่วยได้ โดยเรียกหน่วยในการวัดว่า ยูทิล (Util) (นราทิพย์ ชุตติวงศ์, 2544)

พิจารณาลักษณะของฟังก์ชันอรรถประโยชน์กรณีที่ง่ายที่สุด กำหนดให้ผู้บริโภคถูกจำกัดให้ทำการซื้อ โภคภัณฑ์เพียงสองชนิด ฟังก์ชันอรรถประโยชน์ของเขา คือ

$$U = f(q_1, q_2) \quad (4.9)$$

ในที่นี้ q_1 และ q_2 ก็คือปริมาณของ โภคภัณฑ์ Q_1 และ Q_2 ซึ่งเขาบริโภค

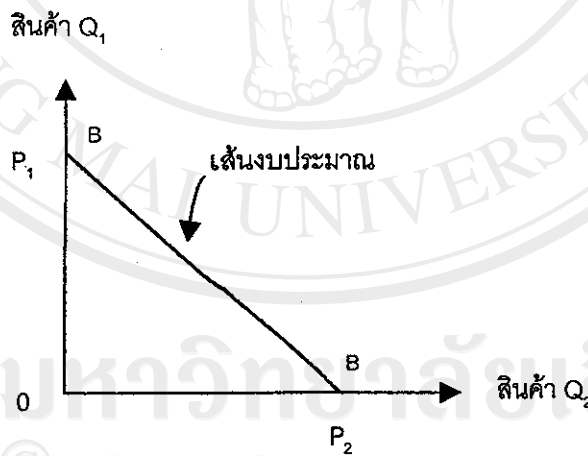
จากการสังเกตพฤติกรรมในการบริโภคของมนุษย์เราเชื่อว่าความพอใจที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าชนิดหนึ่งจะเพิ่มขึ้นตามปริมาณสินค้าที่บริโภค แต่ในที่สุดความพอใจนี้จะเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงเพราะผู้บริโภคเริ่มเคยชินกับการบริโภคสินค้านี้ และถ้าเขายังบริโภคต่อไปเรื่อยๆ ความพอใจจากการบริโภคสินค้าชนิดนี้อาจลดลงได้เมื่อเขาเริ่มรำคาญ และเบื่อสินค้านี้ดังกล่าว การ

เปลี่ยนแปลงของความพอใจตามปริมาณการบริโภคในลักษณะดังกล่าวเป็นไปตามกฎที่เราเรียกว่า กฎการลดน้อยถอยลงของอรรถประโยชน์ (ธีระพงษ์ วิจิตเสรษฐ, 2540)

จากอรรถประโยชน์ข้างต้นจะต้องพิจารณาเส้นงบประมาณเพื่อที่จะได้รับความพอใจในระดับสูงสุด เส้นงบประมาณคือ ชุดของตะกร้าสินค้าที่ผู้บริโภคสามารถจะซื้อได้ด้วยเงินรายได้ที่เขาถืออยู่ทั้งหมด ณ ระดับราคาสินค้าที่กำหนดให้ สินค้าตะกร้าใดๆ ที่อยู่บนเส้นงบประมาณหรืออยู่ทางซ้ายของเส้นงบประมาณเป็นตะกร้าที่ผู้บริโภคมีรายได้พอที่จะซื้อได้ ตะกร้าสินค้า หรือจุดที่อยู่ทางซ้ายมือของเส้นงบประมาณแสดงรายจ่ายที่ต่ำกว่างบประมาณ หรือต่ำกว่ารายได้ที่ผู้บริโภคมีอยู่ สมมติว่าขีดจำกัดงบประมาณ ของผู้บริโภคถูกกำหนดให้ดังนี้

$$y^0 = p_1q_1 + p_2q_2 \quad (4.10)$$

ในที่นี้ y^0 = รายได้ของผู้บริโภคที่กำหนดให้ซึ่งคงที่ และ p_1 กับ p_2 ก็คือราคาของ Q_1 และ Q_2 ตามลำดับ

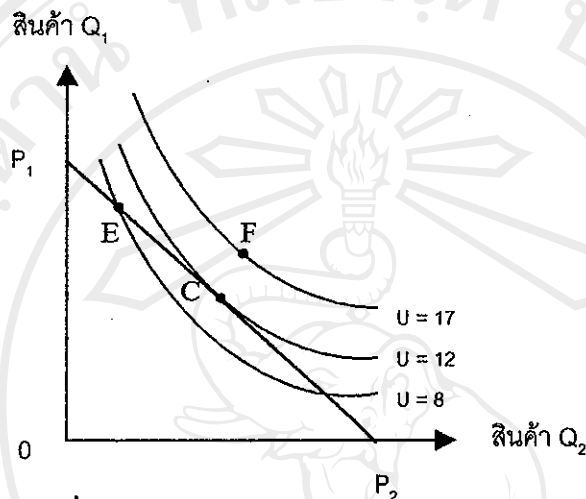

รูปที่ 4 เส้นงบประมาณ

ผู้บริโภคจะเลือกส่วนผสมของสินค้าที่จะทำให้เขาได้รับความพอใจมากที่สุดภายใต้ข้อจำกัดเรื่องงบประมาณของสินค้าที่จะให้ความพอใจในระดับสูงสุดแก่ผู้บริโภคเท่าที่จะไปถึงได้ด้วยงบประมาณที่มีอยู่ โดยมีเงื่อนไขสองประการคือ

1. ตะกร้าของสินค้านั้นจะต้องอยู่บนเส้นความพอใจเท่ากันเส้นสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ที่พบกับเส้นงบประมาณ

2. ตะกร้าของสินค้านั้นจะอยู่ที่จุดที่สัมผัสกันระหว่างเส้นความพอใจเท่ากันเส้นสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้กับเส้นงบประมาณ

รูปที่ 5 เส้นความพอใจเท่ากันสัมผัสกับเส้นงบประมาณ

จากรูปที่ 5 ตะกร้าสินค้าที่ทำให้ผู้บริโภคได้รับความพอใจสูงสุดคือ ที่จุด C ส่วนจุด E เป็นจุดที่อยู่ในชุดงบประมาณ (budget set) แต่อยู่บนเส้นความพอใจเท่ากันที่ต่ำกว่า สำหรับจุด F อยู่บนเส้นความพอใจเท่ากันที่สูงกว่าแต่ก็ไม่ได้้อยู่ภายในชุดงบประมาณ

คุณภาพของผู้บริโภคเกิดขึ้นที่ $MRS = P_X / P_Y$ จากรูปที่ 5 จะเห็นว่าเส้นความพอใจเท่ากันสัมผัสกับเส้นงบประมาณ ดังนั้นความลาดชันของสองเส้นนี้ที่จุด C ต้องเท่ากัน

$$\text{ความลาดชันของเส้นความพอใจเท่ากัน} = (\Delta Y / \Delta X) = -MRS$$

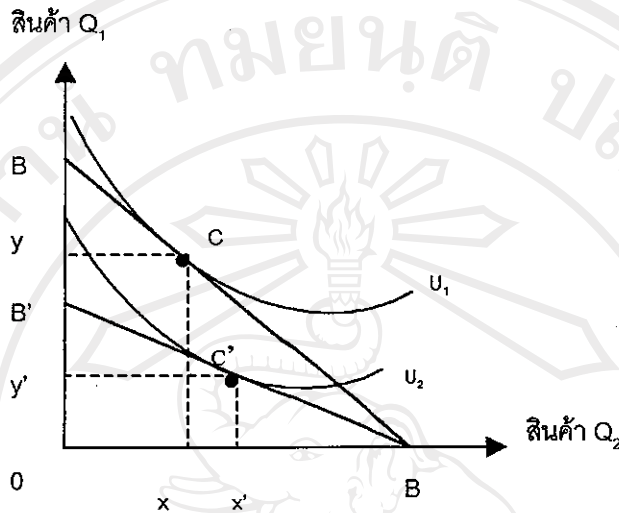
$$\text{ความลาดชันของเส้นงบประมาณ} = -P_X / P_Y$$

$$\text{ดังนั้น ที่จุด C} \quad -MRS = -P_X / P_Y$$

$$MRS = P_X / P_Y$$

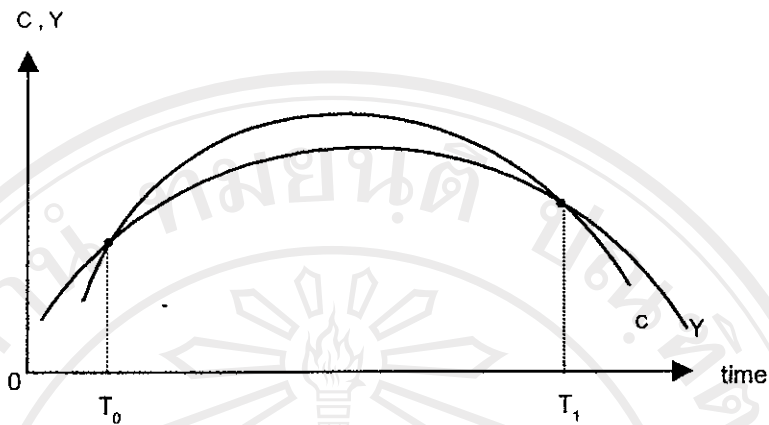
จุด C จะเป็นจุดคุณภาพของแบบจำลองนี้ ที่จุด C ผู้บริโภคจะไม่มีสิ่งจูงใจให้เขาปรับการเลือกสินค้า จะไม่มีส่วนผสมของสินค้าอื่นๆ ที่จะทำให้ความพอใจได้มากเท่านี้ภายใต้งบประมาณที่มีอยู่ การเคลื่อนที่ของเส้นงบประมาณจะทำให้คุณภาพของการเลือกสินค้า Q_1 และ สินค้า Q_2 เปลี่ยนแปลง ถ้าราคาสินค้า Q_2 เพิ่มขึ้น เส้นงบประมาณก็จะหมุนจาก BB เป็น BB' การเลือก

สินค้าที่จะให้ความพอใจสูงสุดก็จะเคลื่อนจากจุด C เป็นจุด C' ดังรูป (อี.เดวิด อีเมอร์, ผู้เขียน, สุกัญญา นิธิกร และ หงษ์ฟ้า ทรัพย์บุญเรือง, ผู้แปล, 2540)

รูปที่ 6 จุดที่ดีที่สุดของการเลือกเมื่อเด้างบประมาณเคลื่อนที่

เนื่องจากว่าบุคคลหนึ่งนั้นจะมีชีวิตอยู่หลายระยะเวลาด้วยกัน ฉะนั้นจึงมีโอกาที่จะจัดสรรโภคภัณฑ์เพื่อการบริโภคระหว่างระยะเวลาเหล่านี้ อาจจะมีโอนอำนาจซื้อในปัจจุบันไปในอนาคตโดยการออม หรืออาจจะโอนอำนาจซื้อในอนาคตมายังปัจจุบัน โดยการกู้ โดยตั้งใจที่จะจ่ายคืนเงินกู้ในอนาคต การจัดสรรประเภทดังกล่าวนี้จะเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นไปได้เสมอจากรูปที่ 6 จึงเป็นการแสดงถึงการบริโภค และกระแสรายได้ สำหรับบุคคลตัวอย่างในตอนอายุยังน้อยอยู่ การบริโภคจะมากกว่ารายได้ ($c > y$) บุคคลผู้นี้จะทำการกู้ยืมเพื่อนำไปซื้อ “สิ่งจำเป็น” ในการครองชีพของครัวเรือน โดยทั่วไปนั้นผู้บริโภคมักจะโอนอำนาจซื้อจากระยะที่อยู่ในวัยกลางคน (ซึ่งระยะนี้มี ความจำเป็นน้อยลง) มายังระยะเวลาที่ยังมีอายุน้อยหรือยังหนุ่มอยู่ ซึ่งเป็นระยะเวลาในการสร้างครอบครัวใหม่อันจำเป็นต้องใช้จ่ายอย่างมาก ในระยะเวลาที่อยู่ในวัยกลางคนนั้นรายได้จะมากกว่า การบริโภค ($y > c$) ด้วยอำนาจซื้อส่วนเกินดังกล่าว บุคคลผู้นี้จะใช้ไปไม่ว่าจะเป็นการจ่ายเงินกู้ที่ ชีมนมาในอดีตหรือทำการออมเพื่อวัตถุประสงค์ในอนาคตก็ได้ ในตอนบั้นปลายของชีวิตนั้นรายได้ จะลดลงและการบริโภคจะมากกว่ารายได้ อีก และในระยะนี้บุคคลผู้นี้จะใช้เงินออมในอดีตเพื่อการ บริโภคระหว่างที่ปลดเกษียณหรือออกจากงานไปแล้ว

รูปที่ 7 การบริโภคและกระแสรายได้ของบุคคลหนึ่ง

การวิเคราะห์การบริโภคในสองระยะเวลากำหนดให้ฟังก์ชันอรรถประโยชน์ของสองระยะเวลาคือ $U(c_0, c_1)$ ทำการหาอรรถประโยชน์สูงสุดสองสถานการณ์ สถานการณ์แรกจะกำหนดให้บุคคลหนึ่งมีเงินจำกัดจำนวนหนึ่งในวันนี้ และจัดสรรเงินนี้ไประหว่าง c_0 กับ c_1 สถานการณ์ที่สองจะกำหนดให้บุคคลผู้นี้มีรายได้ในแต่ละระยะเวลา และจะต้องตัดสินใจว่าจะทำการกู้ยืมหรือทำการออมในระยะแรก ทั้งสองสถานการณ์นี้จะให้ผลลัพธ์ด้านคุณลักษณะเหมือนกัน และกำหนดให้บุคคลหนึ่งซึ่งมีเงินจำกัดจำนวนหนึ่ง (w) เพื่อจัดสรรไปใช้ในสองระยะเวลา และให้อัตราดอกเบี้ยระหว่างระยะที่ 0 กับระยะที่ 1 เท่ากับ $r = r_{0,1}$ จะได้สมการ

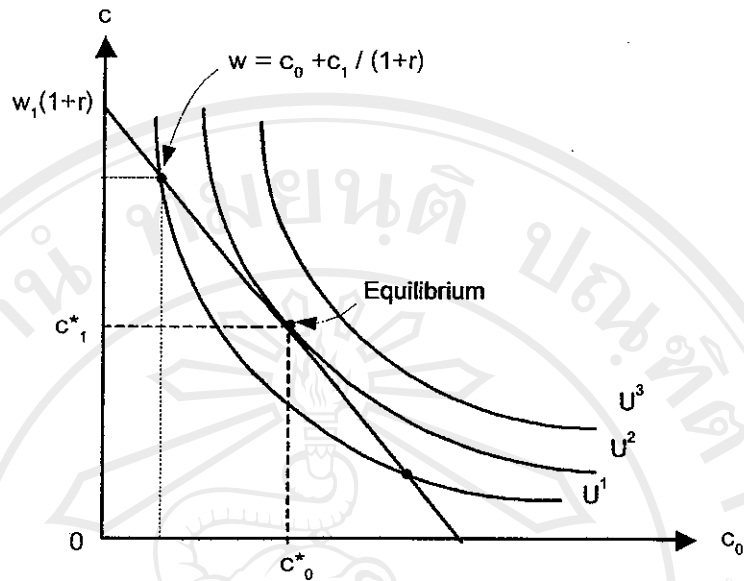
$$w = c_0 + \frac{c_1}{1+r}$$

หรือ

(4.11)

$$c_1 = s(1+r)$$

ในที่นี้ $s = (w - c_0)$ และจะเป็นการแสดงถึงการออมในระยะปัจจุบัน บุคคลผู้นี้อาจใช้ w ทั้งหมดไปในการบริโภค c_0 (ซึ่งหมายความว่า $c_1 = 0$) หรืออาจจะใช้ $w(1+r)$ ไปในการบริโภค c_1 โดยไม่บริโภค c_0 เลย อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุดก็คือ การสมมติว่าอัตราต่อหน่วยแห่งการทดแทน c_0 กับ c_1 จะลดน้อยถอยลง เขาจะใช้บางส่วนของ w ไปในการบริโภค c_0 และบางส่วนจะทำการออมเอาไว้เพื่อใช้ในระยะต่อไป

รูปที่ 8 การจัดสรรที่เหมาะสมที่สุดของเงินจำนวนจำกัดระหว่างการบริโภคสองระยะเวลา

จากรูปที่ 8 เส้นขีดจำกัดงบประมาณจะมีความลาดเท่ากับ $-(1+r)$ นี่ก็คืออัตราแลกเปลี่ยน c_0 กับ c_1 จุดอรรถประโยชน์สูงสุดก็คือ c_0^*, c_1^* เพราะเส้นขีดจำกัดงบประมาณสัมผัสกับเส้นแสดงความพอใจเท่ากันสูงสุด และในที่นี้ $r^* = w - c_0^*$ ก็จะเป็นการประมาณการออมสูงสุดด้วย และอัตราต่อหน่วยแห่งการทดแทน c_0 กับ c_1 จะเท่ากับ $(1+r)$ สำหรับการแสวงหาอรรถประโยชน์สูงสุด

ต่อมาเมื่อ w เพิ่มขึ้นก็สามารถสันนิษฐานได้ว่าการบริโภคทั้ง c_1 และ c_2 จะเพิ่มขึ้น แต่การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของ r น่าสนใจกว่าคือ เมื่อ r เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ผลแห่งการทดแทน จะทำให้จุดอรรถประโยชน์สูงสุดเคลื่อนย้ายขึ้นไปตามเส้น U^2 โดยทั่วไปนั้นถ้าราคาเปรียบเทียบของ c_1 ลดลง ก็จะเป็นการจูงใจทำให้ c_1 เพิ่มขึ้น และลด c_0 ลง ผลแห่งรายได้จะเป็นบวกสำหรับการบริโภคทั้งสองระยะเวลา เนื่องจากไปในทิศทางที่ชนิดใดเป็นสินค้าด้อยคุณภาพ นั่นคือการสูงขึ้นของ r บุคคลจะบริโภคมากขึ้นทั้งสองระยะเวลา (ประเจิด สินทรัพย์, 2527)

4.3 ทฤษฎีปริมาณเงินอย่างง่าย (Quantity Theory of Money)

ทฤษฎีปริมาณเงินอย่างง่ายเป็นทฤษฎีอย่างหยาบของ Classic ซึ่งมีข้อสมมติว่าระบบเศรษฐกิจอยู่ในระดับการจ้างงานเต็มที่แล้ว (Full Employment) สรุปออกมาเป็นสมการการแลกเปลี่ยนดังนี้ (กัญญา กุณทีกาญจน์, 2540)

$$M\bar{V} = P\bar{T} \quad (4.12)$$

โดย M คือ ปริมาณเงิน (money supply)

V คือ อัตราการหมุนเวียนของเงิน (velocity of money)

P คือ ระดับราคาสินค้าต่างๆ ไป (price level)

T คือ ปริมาณการค้าหรือปริมาณสินค้าและบริการ (volume of trade)

ทฤษฎีนี้อธิบายว่า อัตราการหมุนเวียนของเงินค่อนข้างคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง คือ \bar{V} คงที่ และระบบเศรษฐกิจอยู่ ณ การจ้างงานเต็มที่แล้ว ฉะนั้น \bar{T} คงที่ ดังนั้นปริมาณเงินจะแปรผันไปในทิศทางเดียวกับระดับราคาสินค้า และในสัดส่วนเดียวกันกับระดับราคาสินค้า กล่าวคือ ถ้าปริมาณเงินเพิ่มขึ้นเท่าตัว ระดับราคาสินค้าก็จะเพิ่มขึ้นเท่าตัวด้วย ในทางกลับกันถ้าปริมาณเงินลดลง 2 เท่าตัว ระดับราคาสินค้าก็จะลดลง 2 เท่าตัวด้วยเช่นกัน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved